

AYGÜL DƏMİROVA
Bakı Biznes kooperasiya kollec
aygul@mail.ru

GÖMRÜK SİSTEMİNDƏ İSLAHATLAR

Açar sözlər: elektron hökumət, gömrük köşkləri, "Bir pəncərə" prinsipi, e-gömrük elektron növbə, elektron imza, Vahid Avtomatlaşdırılmış İdarəetmə Sistemi.

Key words: electronic government, customs kiosks, "Single Window" principle, e-customs, e-queue, e-signature, Single Automated Control System.

Ключевые слова: электронное правительство, таможенный киоск, принцип "Одного окна", э-таможня, э-очеред, э-подпис, Автомазированная Система Управления.

Əsası ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan iqtisadi sistemin davamlılığının təmin olunması və qorunması istiqamətində islahatların aparılması mühümdür.

2018-ci ilin son 4-5 ayı ərzində fiziki şəxslərin sərhəddə keçid tezliyinin təmin olunması, idxal və ixrac olunan mal və nəqliyyat vasitələrinin qeydiyyatı, ölkəmizə gələn və ölkədən gedən turistlərin "Yaşıl Dəhliz" və digər keçid zolaqlarından istifadə etməsi tətbiq olunan islahatların əyani nümunəsidir.

Fiziki şəxslər tərəfindən Azərbaycan Respublikasının gömrük sərhədindən keçirilən malların gömrük orqanlarına bəyan edilməsi ilə bağlı prosedurlar daha da sadələşdirilib. Fiziki şəxslər tərəfindən malların daha rahat və şəffaf qaydada bəyan edilməsini təmin etmək üçün yeni "Fiziki şəxslər üçün sadələşmiş bəyannamə" elektron xidmətini Elektron Hökumət Portalına inteqrasiya edib.

Bu xidmət vasitəsilə şəxslər Azərbaycan gömrük sərhədindən keçirdikləri mallar üçün bəyannamələri elektron formada tərtib edərək gömrük orqanlarına təqdim edirlər. Ölkəmizə gələn və ölkəmizdən gedən vətəndaşlar gömrük sərhədindən keçirdikləri mallar nəqliyyat vasitələri, zinət əşyaları, valyuta, müşayiət olunmayan baqajla və ya daşıyıcı tərəfindən keçirilən mallar barədə məlumatları qabaqcadan gömrük məntəqəsinə gəlmədən onlayn qaydada Elektron Hökumət Portalı vasitəsilə gömrük orqanlarına təqdim edirlər. Bəyannamədə və ona əlavə edilmiş sənədlərdə olan məlumatları interaktev qaydada yoxlanılır və nəticəsi barədə istifadəçiyə məlumat verilir. Elektron xidmət Komitə tərəfindən həyata keçirilir.

"Gömrük sərhədindən keçirilən malların və nəqliyyat vasitələrinin bəyan edilməsi" qaydalarına əsasən bəyan edilən malın kateqoriyasından, malları keçirən şəxsdən, malların yerləşdiyi gömrük prosedurundan asılı olaraq onların ixracı, idxalı, prosedurundan daşınması üçün tələb olunan lisenziya icazə sənədləri həmin sənədlərin verilməsinə məsul qurumlar tərəfindən gömrük xidmətinin vahid avtomatlaşdırılmış idarəetmə sistemində daxil edilir.

Elektron xidmətdən istifadə nəticəsindən şəxslər ixrac və idxal etdikləri, habelə transit daşınan malların gömrük rəsmiləşdirilməsini həyata keçirirlər və onlara rəsmiləşdirilməsinin nəticəsi haqqında məlumat verilir. Təbiiq olunan xidmət "vətəndaş-məmur" təmasının minimum endirilməsini, gömrük xidmətlərinin göstərilməsində şəffaflığın təmin edilməsi, həmçinin gömrük sərhəd buraxılış məntəqələrindən vətəndaşlar tərəfindən vaxt itkisinin qarşısının alınmasına xidmət edir. Vətəndaşların sərhəddən keçidini daha da rahat etmək məqsədilə bütün sərhəd buraxılış məntəqələrində xüsusi Gömrük köşkləri quraşdırılır. Bu məlumat köşkləri vasitəsilə vətəndaşlar sadələşdirilmiş elektron bəyannaməsini doldura bilər, gömrük qanunvericilik bazası ilə tanış ola bilər. Eyni zamanda, idxal ixrac əməliyyatları zamanı qadağan olunmuş və dövriyyəsi məhdudlaşdırılmış malların siyahısı da sərhəd gömrük-keçidi məntəqələrində xüsusi ayrılmış güşələrdə və məlumat kürsülərində yerləşdirilib.

Elektron xidmət bəyannamənin təqdim olunduğu iş günü ərzində həyata keçirilir. İstifadəçi gömrük orqanının vəzifəli şəxsinin elektron imzası ilə təsdiq olunmuş bəyannaməsi istənilən təşkilata, o cümlədən müvəkkil banklara təqdim edə bilər. Bu halda elektron sənəd kağız daşıyıcısında olan sənədə bərabər tutulur.

Malların və nəqliyyat vasitələrinin müvafiq gömrük proseduru altında tam yerləşdirilməsini nəzərdə tutan bütün növ gömrük bəyannamələrinin hər vərəqi üçün elektron gömrük xidmətinin göstərilməsinə görə 30 manat məbləğində gömrük yığılı alınır. Ödənişlər bank, poçt plastik kart və ya internet vasitəsi ilə həyata keçirilir. Komitə elektron xidmətin göstərilməsi üçün ödənişin real vaxt rejimində elektron formada həyata keçirilməsini təmin edir. Elektron xidmətin göstərilməsi üçün sənədlər elektron qaydada gömrük orqanına təqdim edilir. Malların və nəqliyyat vasitələrinin müvafiq gömrük proseduru altında tam yerləşdirilməsini nəzərdə tutan gömrük bəyannamələrinin hər vərəqi üçün elektron xidmətin göstərilməsinə görə məbləğ gömrük bəyannaməsinin qəbulundan imtina edilmədikdə ödənilir. Gömrük orqanının vəzifəli şəxsi tərəfindən elektron xidmətin göstərilməsi üçün təqdim olunan sənədlərin gömrük bəyannaməsində idxalına ixracına qadağa və ya məhdudiyətlər qoyulmuş mallar haqqında məlumatın olub-olmamasını gömrük bəyannaməsinin elektron formada təqdim olunmasına nəzarət edilir.

Gömrük bəyannaməsi müəyyən edilmiş şərtlərə cavab vermədikdə həmin bəyannamə gömrük orqanları tərəfindən təsdiq edilmir. Belə hallarda gömrük bəyannaməsində onun təsdiq edilməsinin səbəbləri göstərilməlidir. Gömrük orqanı tərəfindən aparılan yoxlama zamanı texniki xarakterli səhvlər aşkar edildiyi halda, bəyannamə səhvlərin aradan qaldırılması məqsədilə bəyannaməçiyə qaytarılır.

Ölkə sahibkarlarının xarici bazarlara çıxış imkankarının genişlənməsi həm də qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi və gömrük prosedurlarının sadələşdirilməsi ilə izah olunur. "Azərbaycan Respublikası gömrük sisteminin 2007-2011-ci illərdə inkişafına dair Dövlət Proqram" nın əhəmiyyəti bu baxımdan xüsusi qeyd olunur. Proqram dövlətin gömrük siyasətinin müasirləşdirilməsinə imkan yaradıb və xarici iqtisadi əlaqələri genişləndirib. Sənəd əsasında gömrük sərhədindən mal dövriyyəsinin sürətləndirilməsi və sahibkarlığın subyektlərinə əlverişli şəraitin yaradılmasına, inhisarçılıq fəaliyyətinin məhdudlaşdırılması, haqsız rəqabətin qarşısının alınması, ixracın təşviqi və genişləndirilməsi daxili bazarın qorunması sahəsində gömrük tənzimlənməsi mexanizminin təkmilləşdirilməsi istiqamətində müvafiq tədbirlər həyata keçirilib.

Ölkə başçısının ixracın stimullaşdırılması və bu sahədə bəzi bürokratik amillərin aradan qaldırılması məqsədilə Azərbaycan Respublikası dövlət sərhədinin buraxılış məntəqələrindən keçirilən malların və nəqliyyat vasitələrinin yoxlanılmasında bir pəncərə prinsipinin tətbiqi gömrük orqanlarının fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsini bu sahədə informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının imkanlarından geniş istifadəni təmin edib. "Bir pəncərə" sisteminin tətbiqindən sonra ölkə sərhədindən mal və nəqliyyat vasitələrinin keçirilməsi zamanı müxtəlif dövlət qurumlarına müraciət etmək zərurəti aradan qalxıb. Operativ məlumat mübadiləsi məqsədilə Komitədə vahid Avtomatlaşdırılmış İdarəetmə (VAİS) yaradılıb .

Malların idxal və ixracı zamanı gömrük rəsmiləşdirilməsi əməliyyatlarının avtomatlaşdırılmış əsaslarda təşkili gömrük rəsmiləşdirilməsinin səmərəliliyinin artırılmasını, bu işə sərf olunan vaxtın minimuma endirilməsini təmin edərək xarici ticarət iştirakçılarına xidmətin səviyyəsinin yaxşılaşdırılmasına, bütövlükdə gömrük orqanlarında idarəetmənin təkmilləşdirilməsinə imkan verib. İqtisadi operatorların və sahibkarlıq subyektlərinin qanunvericiliyin tələblərinə daha ciddi riayət etmələri, sərhəd nəzarəti prosedurlarında şəffaflığın artırılması da təmin edilib. Ümumilikdə bu və digər tədbirlərin reallaşdırılmasında məqsəd bir tərəfdən ölkənin iqtisadi təhlükəsizliyini təmin etmək, digər tərəfdən prosedurları sadələşdirilməsi gömrüklə bağlı vaxt itkisinə yol verməməkdir.

Son illər dövlət idarəçiliyinin bütün sahələrdə olduğunu gömrük orqanlarının fəaliyyətində elektron xidmətlərin geniş tətbiqi diqqət mər-

kəzindədir. E-gömrük bəyannaməsinin verilməsi xarici iqtisadi fəaliyyət iştirakçılarında həyata keçirdikləri idxal-ixrac əməliyyatları haqqında statistik məlumatın verilməsi, rüsumsuz ticarət mağazalarının təsis edilməsinə dair icazəsinin verilməsi üçün müraciətin və sənədlərin qəbulu gömrük brokeri və gömrük daşıyıcısı fəaliyyətinə lisenziyanın verilməsi onun fəaliyyətinin dayandırılması və ləğv edilməsi üçün müraciətin və sənədlərin qəbulu; gömrük və müvəqqəti saxlanma anbarlarının təsis edilməsinə lisenziyanın verilməsi "Dövlət Gömrük Komitəsinə daxil olan sorğu və məktublarını icrasının müraciət edənlər tərəfindən onlayn izləməsi" yüngül minik nəqliyyat vasitələrinin idxalı ilə bağlı gömrük ödənişlərinin hesablanması məsələləri aiddir. Bütün gömrük ödənişlərinin yalnız bank və ya plastik kart vasitəsilə həyata keçirilməsi korrupsiyaya qarşı mübarizə tədbirləridir. Hər hansı malı idxal və ixrac etmək üçün müraciət edən şəxslərin qəbulu ardıcılığının müəyyənləşdirilməsi üçün elektron idarəetmə sisteminin tətbiqi (elektron növbə) uğurlu tədbirlərdən biridir.

Qəbul edilən dəyişikliklərə əsasən normativ hüquqi aktlarda idxal-ixrac zamanı gömrük nəzarətinin həyata keçirilməsinə cəmi 2 sənəd (nəqliyyat sənədi, bəyannamə) tələb olunur. Bununla tələb olunan sənədlərin sayı idxalda 11-dən 2-ə, ixracda isə 8-dən 2-ə endirilib. Ümumilikdə tələb olunan sənədlərin sayı 19-dan 4-dən azaldılıb.

Reallaşdırılmış mühüm yeniliklərdən biri də gömrük xidmətlərinin "ASAN XİDMƏT" vasitəsilə həyata keçirilməsidir. ASAN XİDMƏT vasitəsilə yüklərin bəyan edilməsi sahibkarların işini xeyli dərəcədə asanlaşdırır və neqativ halların qarşısını alır.

Həyata keçirilən islahatların mütərəqqi xarakteri beynəlxalq səviyyədə etiraf olunur.

Ədəbiyyat

1. www.customs.gov.az.
2. www.eco.gov.az.
3. Əliyev A. Ə. Gömrük işi və dünya iqtisadiyyatının inkişafı. Bakı 2003.
4. Nuriyev C. Q. Gömrük hüququ. Bakı 2002.
5. Əliyev Ə. İ. Dövlətlərin gömrük işi sferasında əməkdaşlığının beynəlxalq hüquqi tənzimlənməsi. Bakı 2007.

A. Demirova

Reforms in the customs system

Summary

Innovative reforms in the field of custom to change philosophy of custom job create on condition to pick up speed foreign trade, increased our country transit potential and improving the ownership environment. In the custom system of Azerbaijan Republic goods that passed from state border checkpoint and electronic clearance and checked transport means measure "one window" principle and it creates condition foreign trade persons for doing checked custom and clearance so soft and quick also it carry on reducing citizen-officer theme. During doing the reforms State Custom Committee met worked with them also to give the information about news trade and business are improving and it inevitable staff and infrastructure reforms in the custom. There are some direction structure and business both structure and business.

It realises trade facilitation and application of information technologies with taking into account international experience attitude that between ownerships and custom employees is improving.

There are doing same events for example "state-custom", "custom-custom", "custom-business" and these help to serve effective application of mutual. Activity in today action of custom organization ensure with synchronise another state structure and prevent custom offenses.

Reforms in the custom system effective organization of custom business create condition to realise fastly and quickly international trade.

А. Демировой

Реформы в таможенной системе

Резюме

Изменение философии инновационных реформ в области вышивки, способствовало ускорению внешней торговли и увеличению транзитного потенциала нашей страны, чтобы улучшить предпринимательскую среду. Автоматизированная система электронного оформления и контроля в таможенной системе Азербайджанской Республики и выдаче государственной границы применение принципа «одного окна» для проверки товаров и транспортных средств с точки зрения является более благоприятной средой для участников внешней торговли для снижения

таможенного контроля. В рамках реформ представители Государственного таможенного комитета провели встречи с предпринимателями и предоставили информацию о нововведениях в таможенной системе.

Развитие торговли и бизнеса требует кадровых и инфраструктурных реформ в таможенных органах. Реформа таможенной системы осуществляется различными путями, как структурированными, так и деловыми. С учетом международного опыта внедряются методы упрощения процедур торговли и информационные технологии. Отношения между предпринимателями и таможенниками улучшаются.

Меры, принимаемые в направлении "таможенно-государственного", "таможенно-таможенного", "таможенно-делового" сотрудничества, служат эффективной организации совместной деятельности. Деятельность таможенных органов в этот день синхронизирована с другими государственными органами и обеспечивает оперативное снятие таможенных пошлин.

Эффективность таможенного дела, осуществляемого в таможенной системе, способствует легкому и быстрому осуществлению международной торговли.

Rəyçi: Vilayət Mirzəyev
İqtisad elmləri namizədi, dosent